

Sporda Çocuk Koruma Politikaları Kapsamında Olumsuz İletişim Dili

Sevim Handan Yılmaz¹

Mustafa Yaşar Şahin²

Özet

Yarının büyükleri bugünün çocuklarıdır. Bu nedenle onları iyi yetiştirerek geleceğe hazırlamak en önemli görevlerimizdendir. Bu sebeple birleşmiş milletler çocukların yalnızca kendilerine özgü bir sözleşmeye ihtiyaçlarının olduğu kanısına varmış ve onları koruma altına almıştır. Çocuk hakları 18 yaşının altındaki tüm bireylerin en temel haklarıdır. Çocuk istismarı Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2012) tarafından bir yetişkin, toplum veya devlet tarafından farkında olarak ya da olmayarak yapılan, çocuğun sağlığını ve gelişimini olumsuz etkileyen hareket ve davranışlar olarak tanımlanmış ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal istismar olarak 4 başlıkta sınıflandırmıştır. Çocuk istismarını gerçekleştirecek kişilerin ne yazık ki başta aile olmak üzere çocuklara en yakın olan ve onların bakımını sağlayan kişilerden oluştuğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda da spor ortamlarında antrenörler istismar davranışını gerçekleştirebilecek kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle yola çıkılan araştırmada; spor ortamında antrenörlerin sergilediği ve duygusal istismara yol açarak çocukları büyük ölçüde etkileyen “argo sözcük kullanımı, alay etme, tehdit etme, suçlama, önyargı, emir verme, sen dili” gibi olumsuz iletişim davranışlarının incelenerek literatüre destek sağlaması ve konuya dair farkındalık oluşturulması amaçlanmıştır. Bu çalışma, antrenör ve sporcu iletişimde olumsuz dil kullanımı üzerine yapılan betimsel bir çalışmadır. Çalışmada, verilerin toplanması amacıyla literatüre dayalı detaylı kaynak taraması metodu çerçevesinde tematik derleme deseni kullanılmıştır. Çalışma sonucunda spor ortamında sıklıkla karşılaşılan “emir vermek, tehdit etmek, suçlamak, lakap takmak, alay etmek, argo kullanma” olumsuz iletişim davranışlarından olduğu ve bu davranışların tümü duygusal istismar kapsamına girdiği, tüm bu davranışların çocuğun kendisini değersiz

1 Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, ID: 0000-0002-1032-5082

2 Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, ID: 0000-0002-4194-2358

ve savunmasız hissetmesine utangaçlık, içe kapanma gibi davranışlar sergilemesine ve beraberinde özgüven duygusunu yitirmesine, kişiliğinin zedelenmesine neden olabildiği söylenebilmektedir.

Yarının büyükleri bugünün çocuklarıdır. Bu nedenle onları iyi yetiştirerek geleceğe hazırlamak en önemli görevlerimizdendir. “Henüz ergin olmayan birey” olarak ifade edilebilen çocuk, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen ve Türkiye’nin 14 Eylül 1990 yılında imzalamış olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde 18 yaş altındaki tüm bireyler olarak tanımlanmaktadır (Unicef,2016).

Bu sebeple birleşmiş milletler çocukların yalnızca kendilerine özgü bir sözleşmeye ihtiyaçlarının olduğu kanısına varmış ve onları koruma altına almıştır. Çocuk hakları 18 yaşının altındaki tüm bireylerin en temel haklarıdır (Unicef, 2016) ve çocuklar mevcut hukuk düzeninin onlara tanımış olduğu bazı hakların yanında çocuk olmaktan kaynaklı olarak da birtakım haklara da sahiptir. Çocukların korunması ve esenliklerinin sağlanması bugün devletlerin ve pek çok örgütün “hukuki, vicdani ve sosyal” sorumluluğu olarak kabul edilmektedir. Bu kabulden yola çıkılarak dünya ülkeleri çocuk korumaya yönelik politikalar oluşturmuştur (Şahin, Parasız, 2020). Unicef’e göre çocuk koruma çocuğa yapılan “şiddet istismar, ihmal, sömürü ve taciz” olaylarının tümünü önlemek, tedbir almak ve müdahale etmektir (Unicef, 2010). Çocuk koruma sistemi ise en genel ifade ile; 18 yaş altındaki tüm bireylerin karşılaşacağı risklere yönelik planlanmış önleyici tedbir ve uygulamaların tümüdür. Bu tedbirlerin alınması çocuklar için oldukça önemlidir; özellikle de çocuk ile temasın fazla olduğu ortamlarda. Doğası gereği çocukla temasın en fazla olduğu ortamlardan biri de spordur. Sporun özellikle çocukların gelişim alanları üzerinde pek çok olumlu etkileri bulunmaktadır ancak bunların yanı sıra pek çok istismara da zemin oluşturabileceği görülmektedir. Bu nedenle özellikle çocukların spor ortamında korunmasını sağlayabilecek tedbirler almak pek çok ülkenin önceliği haline gelmiştir. Buradan yola çıkılarak “Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi” tüm çocukların güvenli koşullarda spor yapabilmelerini sağlamak ve istismarı önlemek için çeşitli önlemler almıştır (Şahin ve Parasız, 2020).

Çocuk istismarı Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2012) tarafından bir yetişkin, toplum veya devlet tarafından farkında olarak ya da olmayarak yapılan, çocuğun sağlığını ve gelişimini olumsuz etkileyen hareket ve davranışlar olarak tanımlanmış ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal istismar olarak 4 başlıkta sınıflandırmıştır. Çocuk istismarını

gerçekleştirecek kişilerin ne yazık ki başta aile olmak üzere çocuklara en yakın olan ve onların bakımını sağlayan kişilerden oluştuğu gözlemlenmiştir.

Bu bağlamda da spor ortamlarında antrenörler istismar davranışını gerçekleştirebilecek kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır (Brackenridge, 1994). Bunun pek çok sebebi olabileceği öngörülmüştür; Gervis ve Dunn (2004) antrenörlerin sporcular üzerindeki emeklerini bir yatırım olarak gördüklerinin ve bu yatırımı ve bu yatırımın sonucundaki başarı ve başarısızlıkları kendi kariyerleri ile ilişkilendirdiklerini ifade etmektedir. İşte sporun içinde yer alan bu ilişkiler bütünü de zaman zaman çizginin aşılarak çocuğun istismar edilmesine neden olabilmektedir. Ancak bunun aksine antrenör sporcudan beklentilerini karşılayabilmek için uygun davranışlar sergilemeli, etik ilkeler çerçevesinde hareket etmelidir (Şahin, Parasız, 2020).

Nitekim başarı odaklı yaklaşım sporcuyu uzun vadede olumsuz etkileyebilmektedir. Bunun aksine ancak sporcunun sağlığına ve gelişimine öncelik veren bir yaklaşım sergilemek uzun vadede istenilen performansa ulaşabilmesini sağlayabilmektedir (Avcı ve Can, 2020; Kerr ve Stirling, 2008; Stirling ve Kerr, 2012). Özellikle çocukların ruh sağlıkları ve gelişimlerinin spor ortamındaki tüm davranışlardan etkilenebileceği (Halıcı, Şahin ve Parasız, 2019) göz önünde bulundurulduğunda, antrenör davranışlarının spor ve çocuk gelişimi açısından ne denli önemli olduğu anlaşılacak ve standartların dışında davranan, etik ilkeleri benimsemeyen, çocuk koruma programlarına uygun davranmayan antrenörlerin de spora ve çocuğa ne ölçüde zarar verdiği ortaya çıkacaktır.

Spor ortamında ortaya çıkabilecek her türlü cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar ve ihmal davranışını önleyebilmenin en önemli yollarından biri de konuya dair farkındalık oluşturmaktır. Çünkü spor ortamında karşılaşılan istismar davranışları sporun doğası gereği branşa ait bir özellik gibi görülebilmekte ve ebeveynlerin bilgi sahibi olmamalarından kaynaklı olarak normal olarak kabul edilebilmektedir (Boocock, 2002; Kerr ve Stirling, 2008). Özellikle duygusal istismar davranışları sporda çok sık görülen ve en az fark edilen istismar türüdür. Bu denli yaygın görülmesinin temel sebebi de antrenörlerin sporcuları motive edebilme düşüncesiyle duygusal olarak birtakım kötü davranışlar sergilemeleridir (Halıcı, Şahin ve Parasız, 2019). Bu sebepten bu tür davranışların istismar olarak algılanabilmesi ve çocukların korunabilmesi adına farkındalığın artırılması önem arz etmektedir (Male, 2012). Buradan hareketle yola çıkılan araştırmada; spor ortamında antrenörlerin sergilediği ve duygusal istismara yol açarak çocukları büyük ölçüde etkileyen “argo sözcük kullanımı, alay etme, tehdit etme, suçlama, önyargı, emir verme, sen dili” gibi olumsuz

iletişim davranışlarının incelenerek literatüre destek sağlaması ve konuya dair farkındalık oluşturulması amaçlanmıştır.

Amaç ve Yöntem

Bu çalışma, antrenör ve sporcu iletişiminde olumsuz dil kullanımı üzerine -yapılan betimsel bir çalışmadır. Çalışmada, verilerin toplanması amacıyla literatüre dayalı detaylı kaynak taraması metodu çerçevesinde tematik derleme deseni kullanılmıştır. Amacı; çocuk koruma uygulamaları doğrultusunda, duygusal istismar türlerinden olumsuz iletişimin ele alınması ve bu kapsamda “alay etme, lakap takma, argo kullanma, söz kesme, tehdit, sen dili, emir verme ve suçlama” davranışlarının incelenerek bu kavramlar etrafında kapsamlı bir bütün oluşturulmasıdır. Bu bağlamda araştırmanın sporda çocuk koruma programlarına yönelik bir farkındalık oluşturacağı ve sonraki araştırmalara kaynaklık edeceği ve literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Çocuk İstismarı

Çocuk istismarı yasaklanmış davranışları kapsayan, sebepleri karmaşık ve ağır sonuçları olabilen ciddi bir problemdir. Anlam olarak ise çocuğa bilinçli olarak zarar veren ve mağdur eden, istismar olduğu noktasında da uluslararası görüş birliğinin sağlanmış olduğu eylemlerin tümünü ifade etmektedir (Fırat, İltaş ve Yılmaz 2017). Polat (2007) çocuk istismarını; 0-18 yaş arası çocukların bakımlarıyla yükümlü kişilerce bilinçli olarak zarar verici davranışlara maruz kalmaları olarak tanımlanmaktadır. Önemli bir toplumsal problem olan çocuk istismarı; tekrarlanabilir olması, çocuğun üzerinde uzun vadede olumsuz etkiler bırakması, çocuğun en yakınında bulunan bakımından sorumlu kişilerce yapılmasından dolayı tanısı ve tedavisi güç olan travmalar arasında yer almaktadır (Fırat, İltaş ve Yılmaz 2017).

Nitekim çocuğun ilerleyen yaşlarında davranış problemleri geliştirmesine sebep olabilecek bir etkidir (Evinç, 2011). İstismar mağduru bir çocuk güven duygusunu ne yazık ki kaybeder, başta kişilik bozukluğu olmak üzere pek çok psikiyatrik rahatsızlık ile karşı karşıya kalabilir. Hatta bu tür çocuklar yetişkinlik dönemlerinde şiddete meyleden, özgüven eksikliği olan, toplum normlarından farklı davranışlar sergileyen, suça meyleden, madde kullanımına eğilimli, kendine zarar verme girişimlerinde bulunan bireyler olarak karşımıza çıkabilmektedir. En önemli noktalardan biri de istismara maruz kalan bir çocuğun kendisine yapılan bu muameleyi normal olarak kabul ederek bir kısır döngüyü başlatabilme ihtimalinin var olmasıdır (Altıparmak, Yıldırım, Yardımcı ve Ergin, 2013). Çocuklar üzerinde bu

denli olumsuz ve uzun vadede kalıcı izleri olan çocuk istismarı; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmal olmak üzere dört başlıkta ele alınmaktadır (Mullen vd., 1996).

Sporla Çocuk İstismarı ve Çocuk Koruma

Doğası gereği yakın temasın en çok olduğu alanlardan biri spordur bu bağlamda çocuk istismarının da en çok görüldüğü olanlardan biridir. Spor ortamı istismar bakımından oldukça risklidir. Kazanma ve kaybetme arasındaki çizginin incelenmesi sporcu ve antrenörler üzerindeki baskıyı arttırmaktadır (Yarayan ve İlhan, 2018). Çünkü herhangi bir denetimsiz ortam çocukların tüm istismar türlerine uğrayabilmesine fırsat doğurabilmektedir (Domnhall, 1996). Spor ortamındaki çocuk istismarının da özellikle çocuklarla yakın ilişkileri olan ve onların bakımı ile sorumlu kişilerce gerçekleştirildiği görülmektedir. Dolayısı ile spor kurumlarında antrenörler istismarı gerçekleştiren birinci kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır (Brackenridge, 1994). Nitekim sporda antrenöre itaat etmek bir normdur ve hem sporcular hem de aileler bu duruma rıza göstererek kabullenmektedir (Ersoy, 2018).

Gervis ve Dunn'a (2004) göre, antrenörler sporcular üzerindeki emeklerini kendi kariyerleri ile bağdaştırmaktadır ve bu durum zamanla birtakım sorunları ortaya çıkarmaktadır. İşte antrenörün sporcuya yönelik bu tutumu sporcuyu ile antrenörün etkileşimini profesyonellikten uzaklaştırarak kişisel bir çıkar ilişkisi haline dönüştürmekte bu da beraberinde çocuk istismarı riskini arttırmaktadır. Spor ortamlarında gerçekleşen çocuk istismarı çoğu zaman sanki sporun doğasında var olan özelliklermiş gibi yorumlanmaktadır. Bu durum da istismarın kabul edilebilir olmasına neden olabilmektedir (Brackenridge, 1994).

Duygusal İstismar

Duygusal istismar en sık karşılaşılan istismar türüdür ancak bilinirliği azdır. Cinsel istismar, fiziksel istismar ve ihmale de eşlik etmektedir. Duygusal istismar davranışları her çocuğu farklı şekilde etkilemektedir, sıklığı arttıkça çocuk üzerindeki etkisi de farklılaşmaktadır. Başta içe kapanma, kaygı, depresyon, duygu durum bozuklukları, öfke patlamaları, yeme bozuklukları (Hart vd., 1998), düşük özsaygı ve iletişim kurmada zorluk gibi pek çok duygusal ve fiziksel etkileri bulunmaktadır (Stirling, Kerr, 2008; Stirling, Kerr, 2014).

Çocukluk döneminde karşılaşılan duygusal istismarlar karşılaşılan bireylerin duygusal istismarla karşılaşmayan bireylere oranla yetişkinlik

dönemlerinde bedensel ve ruhsal hastalıklara yakalanma risklerinin daha fazla olduğu gözlemlenmiştir (Felitti vd., 1998). Duygusal istismar en genel hatları ile çocuğun hayatındaki yetişkinler tarafından uygulanan duygusal açıdan örseleyen söz ve davranışların tümüdür (Fırat vd., 2016). Özellikle spor ortamında çocuklar duygusal istismara oldukça açıktır. Sporda duygusal istismar dendiğinde ise rekabet ortamında sporculara yönelik yapılan, fiziksel olmayan davranış kalıpları akıllara gelmektedir (Stirling ve Kerr, 2008b:). Özellikle antrenörler mutlak kazanma ilkesini benimsediklerinden dolayı sporcular korumasız kalmakta ve duygusal istismarla sık sık karşılaşmaktadır (Gervis ve Dunn, 2004). Bağırarak, tehdit etmek, korkutmak, baskı altında bırakmak, reddetmek, aşağılamak (Yıldırım vd., 2012; Polat, 2007), küçük görmek, suçlayıcılık, olumsuz iletişim dili kullanmak gibi davranışlar duygusal istismara örnektir (Garbarino, 1986). Özellikle çocukların antrenörleri ve yöneticileri tarafından ruh sağlıklarını olumsuz etkileyebilecek duygusal istismar davranışları ile sık sık karşılaştıkları görülmektedir (Halıcı, Şahin ve Parasız, 2019). Ancak ne yazık ki çocuklar bunun farkında olamamakta ve ilgili birimlere bildirememektedirler (Hamerman vd., 2002). Unutulmamalıdır ki duygusal istismar bir motivasyon aracı değildir. Bu nedenle duygusal istismar davranışlarına yönelik farkındalığın artırılması ve önlenmesi noktasında çocuk koruma programları oldukça önemlidir.

Sporda Duygusal İstismar Davranışı Olarak Olumsuz İletişim

İletişim insan yaşamının her anında yer alan, ilişkileri sürdürebilmek ve anlaşabilmek için gerekli olan en temel öğedir. Toplumsal yapıda iletişime ihtiyacın olmadığı bir alan yoktur (Nazik ve Bayazıt, 2004). Sporda bu alanlardan biridir. İletişim insanların birbirini anlamalarında köprü vazifesi görmesi bakımından önemlidir (Tutar ve Yılmaz, 2005). Ancak iletişimi gerçekleştiren ve gerçekleşmesini engelleyen pek çok faktör vardır. Gordon (2005) çocuklarla kurulan ilişkilerdeki iletişim engellerini şöyle sıralamaktadır “emir vermek, tehdit etmek, suçlamak, lakap takmak, alay etmek, argo kullanmaktır. İletişimdeki bu davranışların tümü duygusal istismar kapsamına girmektedir. Duygusal istismarın ise çocuklar üzerinde kısa ve uzun vadede pek çok olumsuz etkileri olduğu unutulmamalıdır. Özellikle bu istismarın sürekliliği benlik saygısını kötü etkileyerek ömür boyu sürebilecek izler bırakabilmektedir (Dağlı ve İnancı, 2010)

Bu bağlamda çocuk hakları sözleşmesi bireylerin hiçbir ayırım yapılmaksızın tüm çocukların eğitim hakkı, sağlık, barınma, her türlü istismara karşı korunma gibi haklarının; bedensel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal anlamda çocukların onurlarının zedelenmeyeceği biçimde sağlanmasını esas almaktadır (Yalçın, 2011). Ayrıca bu sözleşme onların sadece korumaya

muhtaç varlıklar olarak değil aynı zamanda özel haklara sahip bireyler olarak da benimsenmelerini sağlamış (Öntaş, 2005) ve çocukların tüm hakları da koruma altına alınmıştır. Çocuk hakları sözleşmesi ve sporda çocuk koruma politikaları kapsamında olumsuz iletişim davranışları değerlendirildiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır;

Lakap Takmak

Lakap takmak iletişimi olumsuz yönde etkileyen ve duygusal istismara sebebiyet veren bu doğrultuda çocukların ruhsal bütünlüklerini olumsuz etkileyen davranışlardan biridir. Spor ortamında zaman zaman çocuklara olumlu anlam içeren ya da içermeyen övmek ya da küçümsemek için gerek antrenörler gerek akranları tarafından lakaplar takılabilmektedir. Ancak her ne amaçla olursa olsun bu durum çocuğun kendisini değersiz hissetmesine, kendisini haklı çıkarmak için fazlaca direnmesine sebep olabilmekte, çocuğun kendi öz-imgesinde olumsuz etkilere yol açabilmektedir (Çağdaş, 2003). Çocuk kendisini savunmasız hissedebilmekte, utangaçlık, içe kapanma gibi durumlara yol açabilmektedir bu bağlamda lakap takmak çocuğun olumsuz etkilenmemesi bakımından kaçınılması gereken bir davranıştır. Nitekim Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları sözleşmesi gereğince her çocuk doğumdan itibaren bir isim hakkına sahiptir (madde 7), hiçbir çocuğun onur ve itibarına haksız yere saldırılamaz (madde 16) maddeleri ile çocukları güvence altına almıştır.

Her çocuğun kendine ait bir ismi vardır ve hiçbir çocuğun itibarı bu tür lakaplarla zedelenemez (UNICEF, 2016). Yalnızca olumsuz anlamlar içeren lakaplar değil, olumlu anlam içeren lakapların takılması da çocuğun kendini ispat etmek için direnmesine sebep olacağından uzun vadede çocuk üzerinde olumsuz etkiler bırakabilmektedir. Bu nedenle spor ortamında çocuğa saygı duyulmalı, kimlik duygusunun da zedelenmemesi amacı ile lakap takmaktan kaçınılmalı her çocuğa ismi ile hitap edilmelidir. Antrenörler perspektifinden bakıldığında da yine sporculara lakap takılması etik dışı davranışlardan biri olarak kabul edilmektedir (Şahin, Parasız, 2020). Ayrıca çocuk sporculara popüler, övücü manada lakap takmanın diğer bir mahsuru da arkadaşları arasında dışlanmasına yol açacak bir süreci başlatabilecek olmasıdır. Öyle ki çocuğun kendini spor ortamında diğerlerinden çok üstün görmesi arkadaşları tarafından ötekileştirilmeye açık hale getirirken diğer yandan da kendilerini haksızlığa uğramış antrenör tarafından ayrımcılığa maruz kaldıkları hissine kapılmalarına da yol açabilir.

Emir Vermek

Gordon'un (1996) iletişim engelleri diğer bir adı ile olumsuz iletişim dili davranışları arasında emir vermekte yer almaktadır. Sıklıkla emir cümleleri

kullanmak ve yönetmeye çalışmak olumsuz iletişim davranışı olarak kabul edilmekte, duygusal istismar kapsamına girmektedir. Çünkü bu ifadeler çocuk üzerinde korku oluşturabilmekte, aktif direnç oluşturabilmekte, ya da söylenenin tam tersini yapmaya teşvik edebilmekte bunların yanı sıra misillemeye yol açabilmekte, isyankar davranışlara sebebiyet verebilmekte ayrıca çocuğun kendisini önemsiz hissetmesine neden olabilmektedir (Çağdaş, 2003). Emir verilen çocuk kendi duygu ve düşüncelerinin önemsiz olduğu düşüncesine kapılır ve kendisini diğer kişinin isteklerini yapma hususunda zorunlu hisseder. Zamanla verilen emirlere duyarsız hale gelir istenilen davranışı yerine getirmeme yoluna gidebilir bu nedenle çocuklarla olan ilişkilerde emir cümleleri kullanmak yerine iletişimi zenginleştirmeye çalışmak, açık uçlu sorularla çocukları yönlendirerek naif kelimeler kullanarak iletişim kurmak gerekmektedir. Spor ortamında emir vermek sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Komut vermek olarak da karşımıza çıkmaktadır. Ancak bununla karıştırılmamalıdır çünkü spor ortamında her ne kadar komutla öğretim yöntemi kullanılıyor olsa da bahsedilen bu durum kişisel konular ile ilgili emir verme durumunu kapsamaktadır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde yer alan maddeler gereğince çocuğun kendini özgürce ifade edebilmesi (madde 13), bakımını üstlenen kişiler tarafından kötü muameleye karşı korunması (madde 19), çocuk anlayış hoşgörü ve tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür yaşantıyı, sorumluluğu üstlenecek şekilde hazırlanmalıdır (madde 29), her koşulda özgürlüklerinin korunması (madde 37), noktasında güvence altına alınmıştır (UNICEF, 2016). Antrenörler perspektifinden değerlendirildiğinde çocuğun toplum içerisinde eleştirerek ya da küçük düşürerek emir vermek etik dışı bir davranış olarak nitelendirilmektedir Özellikle çocukların kırılgan yapıları, psikolojik yılmazlık seviyelerinin düşük olması müsabakanın atmosferinde antrenörlerin daha heyecanlı ve öfkeli halleriyle birlikte ele alındığında sert emirlerin saldırgan bir vücut ifadesiyle birlikte verildiğinde çocuk sporcuları daha yaralayıcı olduğu unutulmamalıdır. Bu durum gençlerin spordan nefret etmelerinin ve bırakmalarının en önemli etkenleri olarak ifade edilebilir.

Alay Etmek

Alay etmek küçümseme, dalga geçme anlamı taşımaktadır, kötü bir iletişim şeklidir. Çocuğu büyük oranda olumsuz etkilemektedir. Utanma duygusu oluşturmakta, yetersiz ve değersiz hissetmesine neden olabilmektedir ve aynı zamanda benlik saygısını da olumsuz etkilemektedir (Çağdaş, 2003). Spor ortamında da gerek akranları gerekse antrenörleri tarafından performansı ya da herhangi farklı bir nedenden dalga geçilen bir çocuk kendisini küçük düşmüş hissedebilir ve bu durum kalıcı izler bırakabilir. Antrenörlerin

perspektifinden sporculara yönelik yapılan herhangi bir küçük düşürücü davranış etik dışı olarak nitelendirilmektedir alay etmek de bu davranışlardan biridir (Şahin ve Parasız, 2020).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi gereğince çocukların onur ve itibarına haksız yere saldırılamaz (madde 16), çocuk anlayış hoşgörü ve tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür yaşantıyı, sorumluluğu üstlenecek şekilde hazırlanmalıdır (madde 29), çocuğun anlayış ve hoşgörü ortamında eğitilmesi esastır, hiçbir çocuk aşağılayıcı muameleye tabi tutulamaz (madde 37) ifadeleri ile güvence altına alınmıştır (UNICEF, 2016). Çocukların ruhsal bütünlüklerine zarar vereceğinden spor ortamında hiçbir alay etme davranışı kabul edilemez. Çocuklar spor ortamında akranları tarafından da böyle bir muamele görebilir bu durumda önlenmesi için gerekli önlemler alınmalıdır aksi taktirde bu bir ihmaldir, antrenörleri tarafından çocuk alay etme davranışı ile karşılaştığında bu durum duygusal istismar olarak kabul edilmektedir ve çocuğun uzun ve kısa vadede olumsuz etkilenmesine sebep olacağından bu tür bir söylemden kesinlikle kaçınılması gerekmektedir.

Suçlamak

Suçlamak, suçlayıcı bir yaklaşım çocuğun kendisini yetersiz hissetmesini sağlayan en temel kavramlardan biridir. Bu davranış çocuğu duygusal açıdan olumsuz etkileyeceği gibi birtakım şeyleri saklamasına da sebebiyet verebilir. Suçlama zaman zaman çocuğun olumsuz bir yargıya hedef olmak veya azarlanabilirim korkusuyla da iletişimi kesmesine yol açabilmektedir. Çünkü çocuk henüz suçlamayı, eleştirilmeyi algılayabilecek yaşta değildir ve yanlış anlar (Navaro, 2001).

Kendisini bir haksızlığa uğruyormuş gibi hisseder, çaresizliğe kapılır, anlaşılmadığını düşünür bunun sonucunda karşılık da verebilir, içe de kapanabilir bu durum da onun kendine olan güveninin azalmasına yol açar (Navaro, 2001). Bu durum çocuğun duygusal istismarına yol açar. Spor ortamında yapılan suçlayıcı davranışlar çocuğun kendisinin yetersiz hissetmesini sağlar, performansını etkileyebilir. Antrenörlük ilkeleri kapsamında yine etik dışı bir davranış olarak kabul edilmektedir. Spor ortamında suçlayıcı değerlendirmeler yapılmamalı, başarı ve başarısızlıktan çocuk doğrudan sorumlu tutulmamalıdır. Sen dili kullanarak suçlayıcı bir tavır sergilemek yerine ben dili kullanarak karşı tarafı suçlamadan düşüncelerin aktarılması gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi gereğince çocukların onur ve itibarına haksız yere saldırılamaz (madde 16), çocuk her türlü bedensel ve da zihinsel saldırı, şiddet, suiistimale gibi her türlü kötü muamele ve

istismara karşı korunması için gereken önlemler alınır (madde 19), çocuk anlayış hoşgörü ve tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür yaşantıyı, sorumluluğu üstlenecek şekilde hazırlanmalıdır (madde 29), çocuğun anlayış ve hoşgörü ortamında eğitilmesi esastır, hiçbir çocuk aşağılayıcı muameleye tabi tutulamaz (madde 37), ifadeleri ile güvence altına alınmıştır. Çocuğu suçlamak duygusal istismara neden olmaktadır bu nedenle antrenörlerin çocuk suçlandığında onda oluşturacağı olumsuz etkileri göz önünde bulundurularak, suçlamadan, empati yaparak, hoşgörü çerçevesinde hareket etmeleri gerekmektedir. Bu sebepten iletişimde kullanılacak pozitif yaklaşım, sporcuların bireyler olarak kendilerine değer vermelerine yardımcı olur ve buna karşılık antrenöre saygınlık ve güven kazandırır (Konter, 2004). Ayrıca suçlayıcı bir söylem özyeterlilik, psikolojik yılmazlık düzeylerini de olumsuz etkiler yaparken tüm sorunların/olumsuzlukların yükünü/sonucunu çocuk sporcunun üzerine yüklemekte ve hedef haline getirerek kulüp/takım ortamlarında yalnızlaşmaya itmektir. Oysaki bir hatadan eksiklikten mutlaka söz edilmesi gerekiyorsa cümleye biz diye başlanmalı (biz bu hatayı nasıl yaptık, nasıl düzeltebiliriz vs. gibi) ayrıca suçlama eksiklik, yetersizlik algısı yerleştirecek hitap yerine (... konusunda çok kötüydün, son vuruşlarda çok beceriksizdin, pas tercihlerin hep yanlıştı vs), bu müsabakada/antrenmanda neyi daha iyi yapabiliyordun, pas tercihlerini geliştirmek için özel antrenman planlaması yapmalıyız gibi geliştirici, yönlendirici bir metod belirlenmelidir.

Argo Kullanmak

Çocuklarla iletişim kurma ve onlara hitap etme şekli oldukça önemlidir. Argo kullanımı iletişimdeki en büyük engellerden biridir, çocuk üzerinde baskı oluşturur. Özellikle spor ortamının rekabet içermesinden ve rahat bir ortam olmasından dolayı sıklıkla argo kullanımı yaygındır. Özellikle antrenörler zaman zaman argo kullanarak disiplin sağlamaya çalışmaktadırlar. Çocuğa kötü şekillerde hitap etmek onu utandırabilir, benlik saygısını zedeler, kendine güveninin azalmasına sebep olur, çocuk kendisini aşağılanmış hisseder, gereksiz ve eksik bir birey olduğunu düşünmeye başlar, kişiliğini zedeler. Çocuğu küçük düşüren tüm argo sözcükler duygusal açıdan zedelenmesine sebebiyet verdiği için (Yörükoğlu, 1998), duygusal istismar davranışı olarak nitelendirilir. Bu nedenle argo niteliği taşıyan tüm sözcüklerden kaçınmak çocuğun duygusal bütünlüğünü bozacak kelimelerden uzak durmak gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi gereğince çocukların onur ve itibarına haksız yere saldıramaz (madde 16), çocuk her türlü bedensel ya da zihinsel saldırı, şiddet, suiistimale gibi her türlü kötü muamele ve istismara karşı korunması için gereken önlemler alınır (madde 19), çocuk anlayış hoşgörü ve tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür yaşantıyı,

sorumluluğu üstlenecek şekilde hazırlanmalıdır (madde 29), çocuğun anlayış ve hoşgörü ortamında eğitilmesi esastır, hiçbir çocuk aşağılayıcı muameleye tabi tutulamaz (madde 37), ifadeleri ile güvence altına alınmıştır (UNICEF, 2016). Antrenörlük etik ilkeleri perspektifinde değerlendirildiğinde argo kullanımı etik dışı davranış olarak değerlendirilmektedir, nitekim antrenörler tüm sporcularına saygı duymalı, cezalandırma amacı ile istismara sebep olabilecek davranışlardan kaçınmalıdır.

Tehdit Etmek

Tehdit etmek en çok karşılaşılan duygusal istismar davranışlarından biridir. Özellikle spor ortamında sıkça karşılaşılmaktadır çünkü tehdit etme bir disiplin yöntemi olarak kullanılmaktadır. Ancak tehdit etmek çocukların duygusal açıdan istismarına neden olmaktadır bunun yanı sıra tehdit ve korku ile verilen disiplinin kısa süreli olacağı unutulmamalıdır bu tür bir yola başvurulması istenmeyen davranışın ortadan kaldırılması mümkün olmayacaktır (Yaşar, 2009). Tehdit ancak korku iklimi oluşturur bu yolla çocukta istendik davranışın oluşturulması yerine suçluluk duygusu oluşacaktır (Yörükoğlu, 2006).

Uyarı ve gözdağı içeren bu tehdit cümleleri çocuğu korkak yapabilir. Düşmanlık, küskünlük içe kapanma duyguları oluşturabilir. Hatta çocuk yetişkinin tehdit ederken söylediklerini gerçekten yapıp yapmayacağını test etmek amacı ile istenmeyen davranışı yapmayı özellikle sürdürebilir (Gordon, 2005). Bu nedenle spor ortamında tehditkar öğreticilikten özellikle kaçınılması gerekmektedir. Çünkü bu durum kısa ve uzun vadede çocuk üzerinde olumsuz etkiler bırakacaktır. Çocuklar tehdit edilerek değil özendirilerek davranış değiştirme yoluna gidilmelidir (Akbayır, 2008). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi Gereğince çocuğa yol gösterme noktasında hak ve ödevlerine saygı gösterilir (madde 14), çocuğun eğitim hakkı elinden alınamaz eğitim ve meslek seçimine ilişkin rehberlik bütün çocuklar için elde edilebilirdir (madde 28), çocuk anlayış hoşgörü ve tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür yaşantıyı, sorumluluğu üstlenecek şekilde hazırlanmalıdır (madde 29), çocuğun boş zamanlarında etkinliklere katılım hakkı vardır ve bu hak elinden alınamaz (madde 31) çocuğun anlayış ve hoşgörü ortamında eğitilmesi esastır, hiçbir çocuk aşağılayıcı muameleye tabi tutulamaz (madde 37), ifadeleri ile güvence altına alınmıştır (UNICEF, 2016). Tehdit etmek bir disiplin yöntemi değildir. En kötü duygusal istismarlardan biridir. Çocukta tehdit yolu ile anlamsız bir korku oluşturmak, onu duygusal açıdan olumsuz etkilemek yerine hoşgörü ortamını benimseme ve konuşarak anlaşma yoluna gidilmelidir.

Sonuç

Spor özellikle çocukların psikomotor ve fiziksel gelişimlerini olumlu etkileyen bunun yanı sıra bilişsel gelişim ve sosyalleşme süreçlerinde önemli rol oynayan aktivitelerden biridir. Özellikle günümüz koşullarında dijitalleşmenin getirdiği hareketsiz yaşam kültürü ve kentleşme sürecinde spora ilgi gösteren çocukların sağlıklı olma, özgüven ve problem çözme becerisi kazanma gibi pek çok konuda avantaj sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda spor ortamında yaşanabilecek olumsuzlukların en aza indirilmesi önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda istismara ve spor ortamında yaşanan istismara dikkat çekerek spor ortamını güvenli hale getirmek ve ortamın olumsuzluklardan arındırılması öncül hedef olmalıdır (Çetin ve Közleme, 2018).

Bu noktada sporun en temel öğeleri olan antrenör ve sporcu ilişkisi spor ortamında ele alınması gereken bir konudur (Jowett ve Timson-Katchis M, 2005). Nitekim olumlu iletişim süreçlerinin yaşandığı ve olumlu ilişkilerin kurulduğu ortamda gerçekleşen antrenör-sporcu ilişkisi sporcu motivasyonunu ve sporcu doyumunu arttırmakla birlikte sporculara becerilerini geliştirebilmeleri için uygun ortam sağlarken (Altıntaş vd., 2012), çocukların spor ortamında bilinçli ya da bilinçsiz olarak maruz kaldıkları istismar davranışları ise tam aksi şekilde duygusal çöküntüye neden olabilmekte bunun yanı sıra çocuğun hem ruh sağlığını hem de gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir (Küçük, Arman ve Bozkurt, 2016). Spor ortamında karşılaşılacak olumsuz durumlar öfkeyi öfke ise beraberinde saldırgan davranışları getirebilmektedir (Cin, Yılmaz ve Ektirici, 2022). Spor aktiviteleri çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama eğlence etkinliklerinde bulunma ve kültürel etkinliklerde bulunma hakkı çerçevesinde düzenlenmiş olmasına rağmen, yoğun bir rekabet ortamı ve kazanma hırsı içerdiğinden çocuklar için her daim istismara ve özellikle duygusal istismara açık bir haldedir. Özellikle antrenörler mutlak kazanma ilkesini benimsediklerinden dolayı sporcular korumasız kalmakta ve duygusal istismarla sık sık karşılaşmaktadır. Nitekim duygusal istismar en yaygın görülen ancak en önemsenmeyen istismar türüdür ve tüm istismar türlerine eşlik etmektedir. En tehlikeli kısmı ise duygusal istismar çoğu zaman spor ortamında ve toplumumuzda normalmiş gibi kabul edilmesidir.

Talimciler (2014) benzer şekilde toplumsal pek çok sorunun izlerini spor ortamında görebilmenin mümkün olduğunu söylemektedir ve sporu içinde bulunduğu dönemin tüm çelişkilerini yansıtmakta olan bir aynaya benzetmektedir. Dolayısı ile toplumsal pek çok sorunun izlerini spor ortamında görebilmenin mümkün olduğunu ileri sürmektedir. Nitekim

çocuklar toplumun geleceğini şekillendirmektedir ve duygusal istismara maruz kalan çocuklarda pek çok davranışsal, sosyal, duygusal ve gelişimsel sorunlar ortaya çıkmaktadır ve bu durum bir bireyin geleceğini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle sporda duygusal istismar davranışları göz ardı edilemeyecek kadar önemli bir konudur. Olumsuz iletişim dili kullanmak ise duygusal istismarın en yaygın ve en fark edilmeyen zarar verici türlerindedir. Spor ortamı sorumluluk almayı, defalarca karar vermeyi ve pek çok inisiyatif almayı getirir (Yılmaz ve Hergüner, 2023). Spor ortamında sıklıkla karşılaşılan “emir vermek, tehdit etmek, suçlamak, lakap takmak, alay etmek, argo kullanma” olumsuz iletişim davranışlarından ve bu davranışların tümü duygusal istismar kapsamına girmektedir. Tüm bu davranışlar çocuğun kendisini değersiz ve savunmasız hissetmesine utangaçlık, içe kapanma gibi davranışlar sergilemesine ve beraberinde özgüven duygusunu yitirmesine, kişiliğinin zedelenmesine neden olabilmektedir ve ne yazık ki çocuklar çoğu zaman bu durumun farkında olamamakta ve ilgili birimlere iletememektedir. Bu nedenle duygusal istismar davranışlarına yönelik farkındalığın artırılması ve önlenmesi noktasında çocuk koruma programları oldukça kıymetlidir. Bu bağlamda uluslararası spor federasyonlarının sporcu ve sporda çocuk koruma konusunda almış olduğu tüm kararlar ulusal spor federasyonlarını bağlayıcı niteliktedir ve spor ortamında muhakkak bu durumun gözetilmesi gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki duygusal istismar asla bir motivasyon aracı olmamalıdır ve bugünün çocukları yarının yetişkinleridir. Davranışlarımız onlar üzerinde kalıcı izler bırakabilmektedir. Bu nedenle hem çocukların hem de antrenörlerin ve ayrıca ailelerin istismar ve çocuk koruma konularında eğitilmeleri oldukça önemlidir. Bu bağlamda ülkemizde de düzenlenecek eğitim programları ile konuya dair farkındalığı artırılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Acehan, S., Bilen, A., Ay, M.O., Gülen, M., Avcı, A., & İçme, F. (2013). Çocuk İstismarı ve İhmalinin Değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(4), 591-614
- Akbayır, S. (2008) *Çocuğum Neyi Okumalı?*, Pegem Akademi: Ankara
- Altıntaş, A., Çetinkalp Z. ve Aşçı H. (2012). Antrenör- Sporcu İlişkisinin Değerlendirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 23(3), 119-128.
- Altıparmak, S., Yıldırım, G., Yardımcı, F., & Ergin, D. (2013). Annelerden alınan bilgilerle çocuk istismarı ve etkileyen etmenler. *Psikiyatri Dergisi*, 14, 354-361

- Avcı, P., Can, H. C. (2020). Koruma altında yetişmiş bireylerin görüşleri doğrultusunda sporun yaşam becerilerine etkisi. Herkes için Spor ve Rekreasyon Dergisi, 2(1), 10-17.
- Boocock, S. (2002). The child protection in sport unit. Journal of sexual aggression 8,99-106
- Brackenridge C. (1994). Women and Children First? Child Abuse and Child Protection in Sport. Sport in Society; 7(3): 322-337
- Cin, H., Yılmaz, B. H. & Ektirici, A. (2022). Sporcularda Öfke ve Saldırganlık Algısının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 17 (2), 230-243. DOI: 10.33459/cbubesbd.1141428
- Çağdaş, A. (2003) Ana-Baba-Çocuk İletişimi, Eğitim Kitabevi: Konya
- Çetin, E., Közleme, H., İ. (2018). Sporda çocuk istismarı üzerine genel bir değerlendirme. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 8 (2).
- Dağlı, T., & İnanıcı, M.A. (2010). Üniversiteler için hastane temelli çocuk koruma merkezleri el kitabı https://cokmed.org/_ekurs/uploads/4_universiteler_ckm.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Domhnall, M. Child Abuse İn Sport (1996), Sports Medicine. 30:275-276
- Evinç, Ş.G. (2011). Dehb olan ve olmayan çocuklarda çocuk istismarı ve sonuçlarıyla ilişkili etkenler: karşılaştırmalı bir çalışma. Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Ersoy, E. (2018). Antrenör-Sporcu İlişkisinde Şiddet. Anadolu Aydınlanma Vakfı Sosyal ve Kültürel Bülteni, (82), Eylül.
- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., Koss, M. P., Marks, J. S. (1998). "Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults". American Journal of Preventive Medicine, 14(4), 245-258.
- Fırat S, İltaş Y, Yılmaz İBŞ. Ruhsal ve Hukuki Yönleriyle Çocuk İstismarı. I.Baskı, Ankara, Sonçağ Maatbacılık, 2016;3-74.
- Fırat S, İltaş Y, Yılmaz ŞBI (2017). Ruhsal ve Hukuki Yönleriyle Çocuk İstismarı Çocukların Cinsel Dokunulmazlığına Karşı Suçlar, 2nd ed. Akademisyen Kitabevi, Ankara.
- Garbarino, J. Guttman, E. Deeley, J. (1986) . "The Psychological Battered Child". Jossey-Boss, San Francisco.
- Gervis, M. And Dunn, N. (2004) The Emotional abuse of elite child athletes by their choaches. Child abuse rewiev: Journal of the British asosiation fort he study and prevention of child abuse and neglect. 13 (3). 215-223
- Gordon, T. (2005) E. A. E. Etkili Ana-Baba Eğitimi/Aile İletişim Dili (Çeviren: Emel Aksoy) Sistem Yayıncılık: İstanbul

- Halıcı, A., Şahin, M. Y., Parasız, Ö. (2019). Sporda çocuk koruma politikaları çerçevesinde fotoğraf ve video kullanımı. 2. Dünya Spor Bilimleri Araştırmaları Kongresi.11-24 Mart 2019, Manisa.
- Hamarman, S., Bernet, W. (2000). "Evaluating and reporting emotional abuse in children: parent-based, action-based focus aids in clinical decision-making". *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 39(7), 928-930.
- Hart, S. N., Binggeli, N. J., Brassard, M. R. (1998). "Evidence for the effects of psychological maltreatment". *Journal of Emotional Abuse*, 1(1), 27-58.
- Jowett S., Timson-Katchis M. (2005). Social Networks in Sport: Parental Influence on The Coach–Athlete Relationship. *Sport Psychologist*, 19, 267–287.
- Kerr G, Stirling A, MacPherson E. (2012). A Critical Examination of Child Protection Initiatives in Sport Contexts. *Social Sciences*;3: 742-757
- Konter E. (2004). Antrenörlük ve Takım Psikolojisi. 1.Baskı. Ankara: Palme Yayıncılık
- Küçük, V., Arman, R. A., Bozkurt, S. (2016). Sporcu ailelerinin sporda çocuk koruma hakkında farkındalık düzeyleri, Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 1 (2), 71-82, DOI: 10.22396/sbd.2017.17
- Male, I. (2012). Safeguarding children an sport; a paediatrician's perspective. Sports children's rights and violence prevention. London: Brunel University.
- Male, I. (2012). Safeguarding children an sport; a paediatrician's perspective. Sports children's rights and violence prevention. London: Brunel University.
- Mullen, P. E., Martin, J. L., Anderson, J. C., Romans, S. E., Herbison, G. P. (1996). "The long-term impact of the physical, emotional, and sexual abuse of children: a community study". *Child Abuse & Neglect*, 20(1), 7-21.
- Navaro, L. (2001) Ana-Baba Okulu, Remzi Kitabevi: İstanbul
- Navaro, L. (2001) Gerçekten Beni Duyuyor musun?, Remzi Kitabevi: İstanbul
- Nazık, H. ve Bayazıt, A. (2004) İnsan İlişkileri ve İletişim, Ya-Pa Yayınları: İstanbul
- Öntaş Ö.C. (2005). "Tehlikeli Çocuklar" ve iktidar. *Birikim Dergisi*, 192, 49-54.
- Özgentürk, İ. (2014). Çocuk istismarı ve ihmal. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 265-278.
- Polat, O. (2007). Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı tanımlar 1. Ankara: Seçkin.
- Stirling, AE. & Kerr, GA. (2008b). Defining and Categorizing Emotional Abuse in Sport. *European Journal of Sport Science*, Vol. 8(4), pp. 173-181.

- Stirling, A., E & Kerr , G. A. (2014). İnitating and Sustaining Emotional Abuse in the Coach-Athlete Relationship: An Ecological Transactional Model of Vulnerability, *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 23:2.
- Şahin, M. Y., Parasız, Ö. (2020). Sporda Koruma. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Talimciler A. (2014). Türkiye’de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi. 2. Baskı, Bağlam Yayıncılık. İstanbul.
- Tutar, H. ve Yılmaz, M. Kemal (2005) Genel İletişim Kavramlar Ve Modeller, Seçkin Yayıncılık: Ankara
- UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, www.unicef.org/turkey, 20 Kasım 1989 UNICEF (2016). International Safeguards for Children in Sports. Rhind, D., Brackenridge, C., Kay, T., Hills, L. Owusu- Sekyere. F (edt.) Brunel University, London
- Unicef. (2010). Protecting Children From Violence in Sport are Wiew With a Focus on İndustrialized Countries.
- World Health Organization. (2002). World Report on Violence and Health, Geneva
- Yalçın, N. (2011). Türkiye’de çocuk istismarı ve çözüm önerileri. Yüksek Lisans Projesi.
- Yarayan, Y. E. & İlhan, E. L. (2018). Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri’nin (SZAE) Uyarılma Çalışması. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 23 (4), 205-218. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/gbesbd/issue/39519/409805> Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Yaşar, S.F. (2009). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğrenciler Üzerindeki Bazı İstismar Davranışlarının İncelenmesi. Mersin Üniversitesi
- Yenibaş R, Şirin A: Ailede Çocuğun İstismarı ve Umutsuzluk. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2007.
- Yıldırım Doğru, SS., Durmuşoğlu Saltalı, N. & Konuk Er, R. (2012). Aile Refahı ve Koruma. Ankara: Eğiten Kitap.
- Yılmaz, BH & Hergüner, G. (2023). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Zaman Perspektifleri İle Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişki. Çevrimiçi Rekreasyon ve Spor Dergisi, 12 (3), 326-335. DOI: 10.22282/tojras.1283159
- Yörükoğlu A. Değişen toplumda Aile ve Çocuk. Ankara: Aydın Kitabevi.1988.
- Yücel, D. (2017), Çocuk İstismarı ve İhmali: Adli Sosyal Hizmet. Yücel D, Gönültaş M.B, (eds), İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık, s:88-121.